

En Bjerkreimsguts opplevelser på Vestfronten under første Verdenskrig

Tollef Bjerkreim (1896-1928) var son til Maurits Johan og Inger Emilie Bjerkreim. Han reiste til USA i 1913, og bodde i Granville, Montana. Se Bjerkreimboka I side 183. Han var ungkar og farmer, og deltok i første verdenskrigen i Frankrike som amerikansk soldat.

Her er et avisstykke fra 1938 som forteller om hans opplevelser fra Vestfronten. Dette er basert på hans inntrykk gjennom et memorandum han tidligere hadde sendt til sine foreldre.

Innskrivning i forsvaret

Tollef ble innskrevet til militærtjenesten 5. juni 1917, men ble ikke utkommandert før 23. juni 1918.

Han reiste da fra Montana til California og var i en leir der til 28. juli. Avdelingen drog så med ekstratog til New York og ble innskipet 8. august for Liverpool. De kom til Liverpool 19. august, og reiste dagen etter til amerikansk soldatleir i Winchester. 24. august fortsatte de til Southampton og krysset kanalen til Le Havre i Frankrike.

Tollef Bjerkreim som soldat i amerikansk infanteriuniform 1918

På Frankrikes jord

.... Så skriver Tollef: Neste morgen reiste vi for første gang på jernbane i Frankrike. Men den reisen glemmer jeg aldri, vi var 30 mann i hver vogn, noen skrøpelige godsvogner. Jo det var saker. Men det var et

nokså vakkert strøk vi reiste gjennom. Vi trengte to dager på reisen og kom fram til bestemmelsesstedet klokken 11 ½ om aftenen.

Det var en liten landsby som heter Nirondes. Vi marsjerte gjennom byen og slo opp teltene på en slette utenfor. Neste dag ble vi innkvartert i løer og hus inn i byen. Det ble stor jubel da vi etter aftens fikk lov å «gå på byen», men vi måtte være inne igjen kl. 9. Det gikk ganske bra for de fleste var uten penger, og bare noen få kom beruset tilbake.

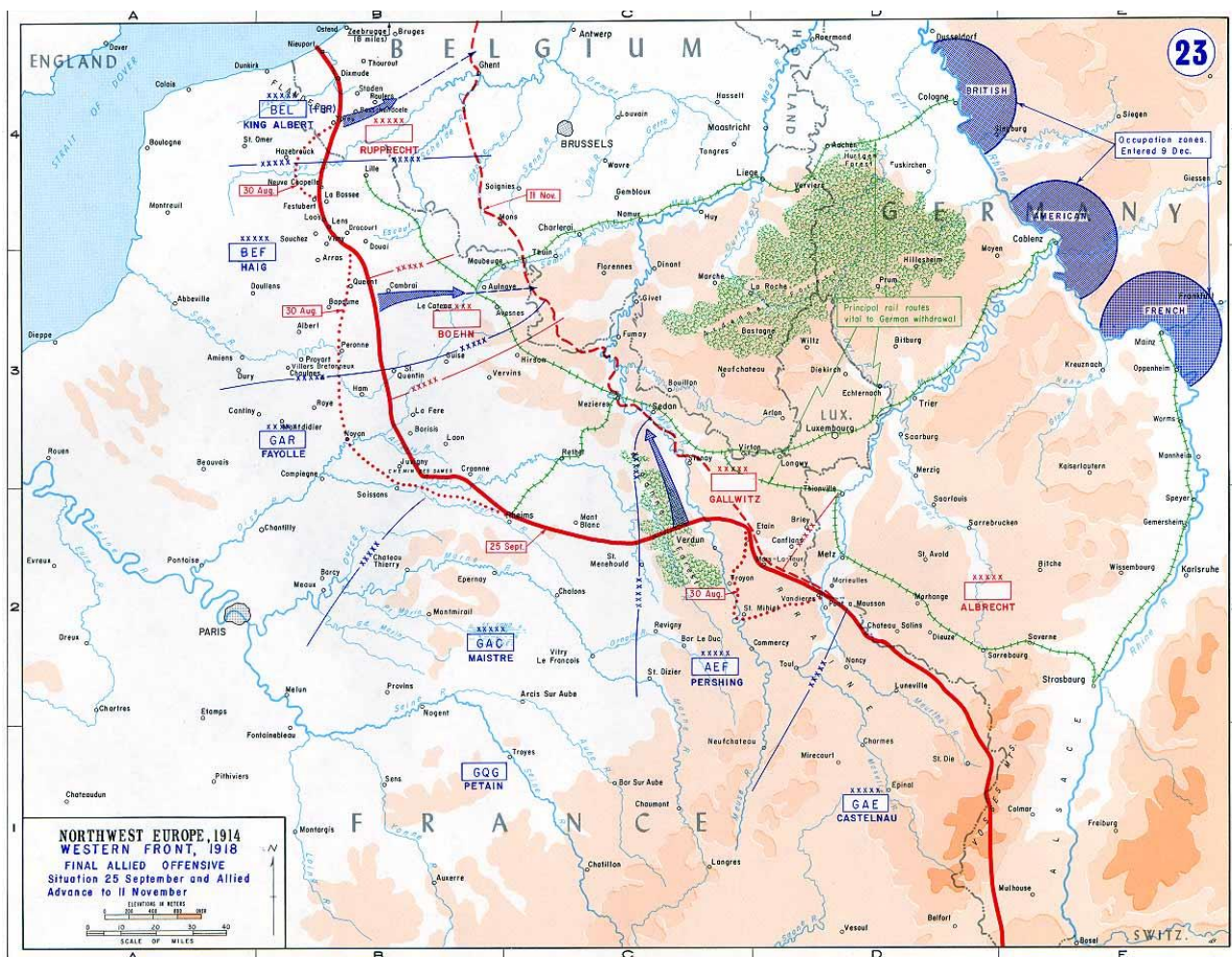
Vi måtte nå gå i hard trening igjen, i to ukers tid. Deretter ble 85 mann tatt fra hvert kompani og sendt til fronten. Jeg var ikke med denne gang, men en uke etter ble resten av mannskapene sendt av sted for å fylle opp i divisjonen som hadde vært ved fronten hele sommeren.

Det var den 23. september vi kom ut til en by 12 kilometer fra fronten. Offiserer fra divisjonen kom i møte og førte oss frem. Her så vi luftskip over oss.

I mørket marsjerte vi oppover flere bakker, mens lastebiler kjørte forbi oss begge veier. Vi hørte kanon-brak, som stadig ble sterkere, men vi kunne ikke se noe videre på grunn av skogen som stod tett på begge sider. Ranselen var tung, og vi ble trette av å gå. Vi kom gjennom en landsby, hvor det var satt ut vakt som bad oss gå stille og ikke snakke høyt. Heller ikke måtte vi røke. Vi ble lagt inn i noen staller og ble neste morgen skrevet inn i våre nye kompanier. Jeg kom i 77. divisjon 307 regiment kompani D.

Vi måtte holde oss helt rolige neste dag på grunn av fiendtlige flyvemaskiner som fløy over oss og spionerte. En av flyvemaskinene var så nær at vi kunne se mannen ombord. Luftskytts kom naturligvis i virksomhet og holdt et forferdelig spetakkel, men flyveren unnslopp. Siden ble det så alminnelig med flyvemaskiner og luftskip, at det ikke gjorde inntrykk på oss lenger.

Litt om krigen i området

Vestfronten i 1918, slik frontlinjen stod når Tollef Bjerkreim ankom krigssonen.

En britisk soldat og andre døde i skyttergrav ved Somme.

Britiske sanitetssoldater vasser i gjørme.

Forpleining, soldat nede til venstre har granatsjokk.

Tyske krigsfanger i en fransk fangeleir.

Australsk infanteri med gassmasker.

Britiske soldater skadet ved angrep av giftgass.

Tysk stormtropp angriper.

To amerikanske soldater angriper.

De døde legges i massegrav.

Store ødelegelser for de fastboende.

Fransk bondefamilie på flukt.

Frem til fronten

.... Videre kan Tollef fortelle: Den 25. om kvelden ble hele regimentet flyttet i en god stilling som reserve. Vi grov oss ned i en bratt bakke, og midt på natten ble et par mann fra hvert kompani innkalt til å bære ammunisjon, granater og maskingevær til bruk ved framrykningen. Om morgenen ble det foretatt utdeling. Jeg fikk et maskingevær, og to mann ble tatt ut til å bære ammunisjon for meg.

Samme morgen begynte artilleriet på en 72 timers kanonade. Det brakte ustanselig hele tiden. Vi rykket fram til den nærmeste skyttergrav og oppholdt oss der i to dager mens et annet regiment drev

tyskerne tilbake. Mens vi var der kom det stadig tyske granater, og flere i regimentet ble såret. Det regnet voldsomt, og skyttergravene ble sørpete og fæle.

Fremrykningen fortsatte den 29. Vi flyttet da frem et par kilometer til en del av den gamle Hindenburg-front. Disse skyttergravene var store og hadde både ovner og senger. De dagene vi oppholdt oss der måtte vi gå temmelig langt til kjøkkenet etter mat og møtte på veien stadig ambulansen med sårede. Det var fælt å se hvordan somme av dem var sundskutt.

Fanget i en felle

De første dagene av oktober rykket vi stadig frem hver dag og kom i forreste front. 2. oktober om ettermiddagen ble første bataljon av 308. regiment, som hadde rykket for langt fram, omringet av tyskerne. De 500 mann hadde bare litt mat og kunne ikke komme i forbindelse med sine kamerater. Ingen av våre folk visste bestemt hvor de oppholdt seg, mens tyskerne gjorde sitt beste for å ødelegge dem. Våre luftskip forsøkte å kaste ned mat til dem, men det lyktes ikke. De lå i en skog temmelig dypt i en dal, og maten kom ikke frem til dem. Det ble også gjort forsøk med å sende ut brevduer, men tyskerne skjøt dem ned.

Skutt av sine egne

Det verste var at vårt eget artilleri ikke kunne få rede på hvor langt våre kammerater var rykket frem, og mange av disse stakkers soldatene ble drept og såret av granater fra vårt eget skyts.

Imens gjorde vi andre hva vi kunne for å drive tyskerne tilbake og på den måten få befridd de nødlidende. Men dette lyktes ikke før den 7. oktober. Da hadde de vært omringet i 5 dager uten mat. Over halvdelen var drept eller dødelig såret, og resten var mer eller mindre såret, så alle de gjenlevende måtte på lasarettet. Da jeg dagen etter gikk over stedet hvor de hadde oppholdt seg, var det forferdelig å se på. Det var blod overalt. Et eneste oppkomme var i nærheten, men tyskerne hadde plassert et maskingevær slik at det kunne plaffe ned alle som kom dit for å få vann. Allikevel var tørsten blitt så uholdbar at stakkerne gikk eller drog seg der bort for å få vann, skjønt de visste at det betydde døden. Tyskerne hadde tatt til fange to av dem som kom til oppkommet. De ble sendt tilbake igjen med beskjed til majoren at de måtte overgi seg, så skulle de få det godt. Men offiseren stolte på at hjelpen skulle komme tidsnok og ville ikke overgi seg. Den 7. gikk tyskerne til et endelig angrep og utslettet de omringede, men da hadde vi endelig fått tvunget oss gjennom og kom tidsnok til befrielse. Tyskerne ble nå drevet så langt tilbake at ambulansen kunne komme til, og hente de sårede.

Gassmasker tas i bruk

Den 8. oktober rykket vi et godt stykke frem og stanset om kvelden i en tett skog, hvor vi grov oss ned for natten i små skyttergraver med plass til bare en mann i hver. Hele natten klapret maskingeværene fra fienden og kulen suste over hodene på oss. Neste dag fortsatte vi framrykningen til om ettermiddagen. Da var det blitt slutt på maten vi hadde i ranselen, men om kvelden fikk vi gå tilbake til kjøkkenet. Hele regimentet fikk da varm mat. Den natten var det ganske stille, bortsett fra noen få granater.

Vi kom i reserven neste dag, det vil si at vi ikke gikk i spissen for fremrykningen. Men vi hadde ikke gått langt før vi fikk ordre om å ta på gassmasker. Vi gikk gjennom en dyp dal hvor det var meget gass. Lenger framme møtte vi noen av våre kamerater som hadde tatt flere tyske fanger. De så dårlig ut, sultne og fæle. Fremrykningen hadde nå skjedd i små rykk, for våre kamerater fremme i fronten fikk ofte motstand fra tyskerne.

Neste dag rykket vi frem i fronten igjen. Vi hadde nådd frem til en stor dal, hvor vi fikk en jernbanelinje like ved elven og på vår side av den. Linjen var blitt ødelagt av tyskerne under tilbaketog. Mens våre ingeniører var opptatt med å bygge bro over elven, ble flere patruljer sendt av sted på jernbanelinjen for å få undersøkt stillingen. Det viste seg at tyskerne på den andre siden stadig skjøt på ingeniørsoldatene hver gang de forsøkte å ta seg over broen.

Slit og sult

Vi måtte være ytterst forsiktige, for tyskerne var ikke sene om å bruke granatene, og flere ganger fikk vi bruk for gassmasker.

Om natten den 13. holdt jeg og noen kamerater vakt ved linjen, vi måtte stå parat hele natten og hadde en sur jobb. Vi ble ikke løst av før ved middagstid neste dag og fikk da trekke noe tilbake. Men også denne natten måtte vi stå vakt. Heldigvis fikk vi noe varmt å spise om kvelden. Men om morgenen fikk vi ingen ting, og utpå formiddagen ble vi slå sultne at vi plukket og skar noen hodekål som tyskerne hadde plantet om våren. Vi skar av det ytterste og spiste det som var inni. For vi måtte være forsiktige av hensyn til at kålen hadde vært utsatt for gass. Ved middagstid ble vi trukket tilbake til en liten by ved jernbanelinjen. Ellers hadde denne dagen vært temmelig livlig ved fronten. Noen av våre patruljer var gått ut for å ødelegge et par tyske maskingeværer. Dette lyktes også til slutt etter et redselsfullt tap av menneskeliv på begge sider.

Landsbyen skal erobres, koste hva det kost vil

Vi fikk legge oss om kvelden, men allerede klokken 11 måtte vi opp igjen. Kommandanten hadde nemlig gitt ordre om at byen Grand Pre skulle tas, koste hva det koste ville. Vi måtte bære med oss svære planker som skulle legges over elven. I stummende mørke og mens regnet silte ned over sorpen måtte vi forsere elven. En mengde av oss falt uti, og det var bare et under at ikke flere druknet. Imens eksploderte granater omkring oss, og vi hadde et svare strev med å klippe over piggrådgerder.

Klokken halv fem om morgenen kom vi frem til byen og omringet den. Det var da begynt å lysne litt. Tyskerne rømte byen, og vi tok 70 fanger foruten maskingeværer og ammunisjon. Om en stund ble det livlig i byen, for de flyktende tyskerne hadde signalisert til artilleriet sitt. De svære kanonene begynte å bombardere, og maskingeværene sendte kuleregn inn i byen. Mange av våre folk ble drept under dette. Jeg var sammen med noen kamerater på vestre fløi. Vi tok 7 fanger, og det kom vel med. De hadde nemlig litt mat, som vi kunne få spise opp før de ble avlevert fangeleiren, hvor de jo ville få forpleining. Det smakte godt, for i de siste to døgn hadde vi ikke smakt annet enn hodekålen som vi plukket.

Avløsning og hvil

Nå fikk vi avløsning og måtte marsjere et stykke tilbake. Under dette ble en mann i vår pelotong såret av en granat. Jeg og tre andre skulle nå bære ham til nærmeste lasarett. Det gikk trått, for vi var svært trette og veike og vi hadde vanskeligheter hver gang vi skulle over en å. Granatene eksploderte stadig omkring oss og vi passerte underveis flere døde og sårede. Da vi hadde avlevert den sårede på lasarettet gikk vi tilbake til kompaniet og fikk endelig varm mat. Det smakte godt, men de fleste spiste for meget og ble dårlige senere. Utpå kvelden fikk vi risengrøt. Om natten sov i et skjul hvor det stod et luftskip. Om morgenen den 17. fikk vi god morgenmat og så marsjerte vi videre framover, 7 kilometer den dagen. Vi ble innkvartert om kvelden i noen brakker og var svært fornøyd over å bli liggende her noen dager. Vi måtte rense rifler og revolvere og hadde øvelse i skyting. Flere fikk nye gassmasker, og kompaniene ble forsterket og komplettert.

Ut og grov skyttergraver

Den 24. oktober ble vi kommandert frem for å grave skyttergraver. Vi passerte underveis en stor myr hvor det hadde stått en heftig kamp, og det lå mange lik som enda ikke var blitt begravd. Vi ble liggende om kvelden i en skog i en bakke. Om morgenen gikk vi frem og grov i skyttergraven, men vendte tilbake til skogen om kvelden. Her var plassert noen franske kanoner og luftgeværer som skjøt mot tyske luftskip. Vi så på at tre franske observasjons-ballonger ble skutt ned av et luftskip. Det var uhyggelig å se på når ballongen tok fyr, og på mindre enn ett minutt var den oppbrent.

Da luftskipet hadde skutt ned en ballong, snudde det og forsvant, men kom så to ganger igjen og ødela to ballonger til. Og ingen gang lyktes det å få skutt ned luftskipet.

I tre dager var vi fremme og grov skyttergraver, så marsjerte vi tilbake til brakkene igjen og fikk våre gamle køier. Den 26. fikk vi post og fikk lov å skrive brev selv, samtidig fikk vi sjokolade og sigaretter. Da

ble det liv i leiren. Neste dag var det gudstjeneste for katolikker i vår kompani, og de var svære å gå til alters. Flere dager gikk nå med til å dresse oss opp i nye klær, og vi fikk en mengde håndgranater og ammunisjon. Offiserene ble sammenkalt for å bli satt inn i planene for neste fremstøt.

Vi hilses som befriere

Den 31. drog vi enda videre og marsjerte stykkevis framover i tre dager. Vi passerte stadig steder hvor ødeleggelsene var store, og det var spor etter at voldsomme kamper hadde foregått, og om morgenen den 4. november kom vi selv ut i en haglstorm av maskingeværkuler. Den dagen rykket vi ikke mer enn halvannen kilometer frem. Den neste dag hadde fienden trukket seg tilbake, så vi avanserte fort. Vi passerte en fransk by som hadde vært i tyskernes hender like siden 1914. Innbyggerne gråt av glede da vi kom og befridde dem, de omfavnet og kysset soldatene mens vi marsjerte igjennom. Vi lå ute om natten like ved en postvei, og det regnet forferdelig. Jeg og to andre måtte stå vakt hele natten.

Tyskerne glemte syltetøyet

Dagen etter drev vi fienden ut av tre landsbyer som også hadde vært i tyskernes hender siden 1914. Tyskerne måtte rømme i en slik fart at de ikke fikk alt med seg. I en av byene etterlot de sig tre jernbanevogner med syltetøy og 40 000 grovbrød, og i en annen av byene hadde de en ammunisjonsfabrikk og kullgruber. Folkene hilste oss også her med jubel, og vi fikk skiver med syltetøy og varm kaffe av konene. Det smakte bra, for vi var sultne. Fem minutter før vi rykket inn i den siste byen eksploderte en mine som tyskerne hadde lagt etter seg i gaten.

Vi var meget trette om kvelden, men obersten oppmuntret oss med at nå var det slutten. Om natten så vi at en by et kort stykke fra oss stod i brann. Tyskerne satte fyr på den før de rømte og ødela hovedveien.

7. november ble vi trukket tilbake og lå i en liten by. Tyskerne bombarderte den, og en granat eksploderte like ved siden av der jeg og mine kamerater var. Jeg hadde nettopp flyttet meg noen meter for å hente ranselen og spise da granaten eksploderte akkurat der jeg hadde stått. To mann ble drept på stedet, og en av de sårede hadde fått et jenstykke i maven og døde under vegs til lasarettet. Geværet mitt og ranselen som enda hang på ryggen ble ødelagt, men selv fikk jeg ingen skrammer. Vi flyttet oss over til en annen side av bakken, og grov oss ned i små huler med plass til to mann.

Og så kom freden

Her lå vi to dager og så over Meusedalen til Sedan, hvor tyskerne hadde sine store kanoner. Den 9. og 10. rykket vi frem og ble liggende på vakt i en landsby. Her fikk vi den 11. høre at våpenstillstanden var underskrevet. De fleste ville ikke tro det, men offiserene forsikret at det var sant. Om kvelden gikk vi like fram til tyskernes linje for å stå vakt. Vi hadde fått ordre om å ta patronene ut av geværene og måtte ikke skyte igjen selv om tyskerne skulle fyre på oss.

Dagen etter ble hele divisjonen oppløst av franske tropper, og vi begynte marsjen tilbake. Vi kom meget sultne og trette frem til en by om kvelden. Her fikk vi lønning og god mat, og slapp å bestille noe i tre dager. Så fortsatte vi marsjen og gikk ustanselig like til 9. desember, da vi ble innkvartert i en by som het Dintyville. Her ble vi i to måneder og fikk så reise med godstog til en by som lå 50 kilometer fra sjøen. Til 16. april måtte vi så drive eksersis, men da ble vi endelig sendt hjem med dampbåt fra Brest.

Vi fikk en voldsom mottakelse da vi kom til New York og måtte delta i flere parader. Reisen vestover gikk i små etapper. Endelig 22. mai gikk jeg og mine kamerater av toget i Wyoming og fikk papirene og betalingen.

Avisartikkelen: Johan Tjørn Bjerkreim har utlånt den.

Avisnavn ukjent.

Foto fra Vestfronten: Hentet fra internett.

Avskrift: Paul Tengesdal 10. mai 2021